

Vitoriei Lipan

În tot ce face și spune este dragoste și inteligență nativă și o vitalitate care este a naturii însăși. Vitoria Lipan este exemplară prin tărie și perseverență. Conform unui calendar natural ea își dă seama că întârzierea soțului său are o singură explicație: moartea. Ea se adresează preotului, face vrăji, apelează la autorități, dar experiența o învață că trebuie să se bazeze pe ea însăși, pentru că la ea e durerea.

În adâncul sufletului ei e convinsă de moartea soțului, dar dragostea, omenia, datoria nescrisă îi dictează că trebuie să-l caute și să-i dea ultima cinstire cuvenită. Dragostea ei este profundă, păstrată de-a lungul anilor, după propria mărturisire: *ca banul cel vechi*.

Știe să-și rânduiască treburile gospodăriei, înainte de a pleca la drum. Înzestrată cu o inteligență nativă, ea își stabilește opririle în locuri, unde știe că va primi cât mai multe informații. Vitoria știe să întrebe, să scoată adevărul de la oameni, să lege faptele și să reconstituie mental drumul soțului ei. Știe să fie prietenoasă, la nevoie umilă, chiar să mintă și să învrăjbească pe cele două femei, soțiile lui Bogza și Cuțui. În discuțiile cu cei doi simulează naivitatea și neștiința, când în realitate este convinsă de vinovăția celor doi. Treptat ea reconstituie faptele: *În întuneric, începea să i se facă lumină. La Sabasa fuseră trei. Dincoace, peste muntele Stănișoara, la Suha, Nechifor Lipan nu mai era... aici, între Sabasa și Suha trebuia să găsească ea cheia adevărului*.

În descoperirea crimei ea intuiește că rolul decisiv îi va reveni câinelui pe care din fericire îl găsește.

La început Vitoria se poartă prietenos cu cei doi ciobani, pentru a le adormi bănuielile. Tot timpul ea dovedește o stăpânire de sine ieșită din comun: *Avea de căutat, de găsit și de rânduit. De plâns a plânge mai pe urmă, acuma n-are vreme*.

Vitoria este neobosită și necruțătoare în descoperirea vinovaților. Trăsăturile femeii reies și din secvența finală a romanului, aceea a dezvăluirii crimei și a pedepsirii vinovaților. La început Vitoria se poartă frumos, invitându-i pe Bogza și Cuțui să mănânce și să bea. Treptat însă vorbirea ei devine aluzivă: spune despre baltagul lui Bogza, că *e mai vechi, știe mai multe despre trecut*; mai târziu vede pe el pete de sânge. Vitoria știe că cei doi sunt ucigașii dar nu-i numește din prima clipă, ci îi supune unei tensiuni psihologice, care îi determină să-și mărturisească vinovăția.

De la insinuări, aluzii, Vitoria trece la povestirea faptelor și numirea vinovaților. Și în această scenă dovedește inteligență nativă, istețime și stăpânire de sine.

Vitoria este o foarte bună cunoscătoare a oamenilor, ghicind adevărul din gesturi, vorbe, din expresia feței. Știe să desfășoare o gamă largă de atitudini pentru a-și atinge scopul. Este o femeie autoritară, voluntară, pe care nu o înfrânge nici drumul lung și greu, nici oboseala, nici informațiile rare și puține. Ea își pregătește drumul cu un adevărat ritual până în cele mai mici amănunte. În afară de inteligența nativă îi este de mare ajutor o bogată experiență de viață.

În hotărârea ei de a-și căuta soțul este nu numai iubire ci și un aprig dor de dreptate, de pedepsire și de răzbunare. Ea reconstituie cu ochii minții itinerariul soțului și crima care a avut loc.

Prin energie fizică și morală, prin inteligența ei practică, hotărâre fermă și consecvența cu care-și urmărește scopul, Vitoria este un personaj reprezentativ pentru colectivitatea din care face parte.